

חוברת הכנה לתוכנית מחוננים ומצטיינים של משרד החינוך

"מפתח חשוב להצלחה הוא ביטחון עצמי, מפתח חשוב לביטחון עצמי הוא הכנה"

כיתה ג' - שלב ב

מה הספר מכיל:

- ✓ המלצות וטיפים
- ✓ 3 תרגולים מילוליים
- ✓ 3 תרגולי חשבון
- ✓ 3 תרגולי חשיבה צורנית
- ✓ 3 מבחנים לדוגמא

חוברת הכנה לתוכנית מחוננים ומצטיינים של משרד החינוך

© סמארטי מבית היוצר בית ספר לחיים

אין להעתיק, לשכפל, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר, או לקלוט ספר זה או חלקים ממנו בשום צורה ובשום אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני לכל מטרה שהיא ללא אישור כתוב מהיוצרים. שימוש מסחרי בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט, אלא באישור מפורש של היוצר.

הערות ותגובות התקבלו בברכה כאן: contact@smarti-kids.co.il

ניתן להזמין את החוברת כאן: <https://www.smarti-kids.co.il/shop/book>

תוכן עניינים

1.....	חוברת הכנה לתוכנית מחוננים ומצטיינים של משרד החינוך.
4.....	הקדמה להורים.....
7.....	המלצות וטיפים להורים.....
10.....	טיפ 1
11.....	פרק מילולי.....
12.....	מילולי 1 – מה הקשר בין המילים?
18.....	טיפ 2
19.....	מילולי 2 – מהן המילים החסרות במשפט?
24.....	טיפ 3
25.....	מילולי 3 – שאלות מלוליות וידע כללי.....
30.....	פרק חשבון.....
31.....	טיפ 4
32.....	חשבון 1.....
43.....	טיפ 5
44.....	חשבון 2.....
55.....	טיפ 6
56.....	חשבון 3.....
67.....	פרק חשיבה צורנית.....
68.....	חשיבה צורנית 1.....
75.....	חשיבה צורנית 2.....
82.....	חשיבה צורנית 3.....
89.....	פרק סימולציות.....
90.....	סימולציה 1.....
109.....	סימולציה 2.....
129.....	סימולציה 3.....

הקדמה להורים

הורים יקרים,

תודה שבחרתם בנו ללוות את ילדיכם במסע ההכנה לקראת מבחני הקבלה לתוכנית המחוננים והמצטיינים של משרד החינוך.

מדובר בצעד חשוב ומרגש, שמטרתו לאפשר לילדים למצות את יכולותיהם ולהגיע הכי רחוק שאפשר – בדרך חווייתית, מאתגרת ומותאמת לגילם.

מבחני הקבלה נועדו לאתר ילדים בעלי יכולות קוגניטיביות גבוהות ולהשקיע בהם תוספת תקציב משמעותית – אותם ילדים שמדינת ישראל מבקשת לזהות ולטפח במסגרת תוכניות ייעודיות, הכוללות העשרה, העמקה ותמיכה מיוחדת.

בכל שנה נבחרים כ-5%-7% מהתלמידים (מחוננים ומצטיינים), על סמך מבחנים פסיכוטכניים, אשר נבנים במטרה לזהות כישרים שונים כמו חשיבה לוגית, יצירתיות, תפיסה מרחבית ועוד.

אנחנו כאן כדי להפוך את תהליך ההכנה להזדמנות חיובית ללמידה, סקרנות והעצמה.

נושאי הבחינה

מבחני המיון לתוכניות המחוננים כוללים מגוון רחב של נושאים פסיכוטכניים, שמחולקים לשלוש קטגוריות עיקריות:

שפה והיגיון	חשבון	חשיבה צורנית
1. אוצר מילים.	1. פעולות חיבור, חיסור,	1. אנלוגיות.
2. הסקת מסקנות.	כפל וחילוק.	2. סדרות.
3. אינטליגנציה רגשית.	2. נעלמים.	3. מטריצות.
4. אנלוגיות מילוליות.	3. אנלוגיות מספריות.	4. ראייה מרחבית.
5. השלמת משפטים.	4. שאלות מילוליות.	5. דמיון.
6. קשרים בין מילים.	5. גיאומטריה (מושגים).	6. עוד.
7. הבנת הנקרא.	6. שברים.	
8. ידע כללי.	7. סדרות מספרים.	
9. עוד.	8. עוד.	

ראוי לציין כי למרות ריבוי הנושאים האפשריים לבחינת יכולות קוגניטיביות, בפועל מבחני הקבלה מתמקדים רק בחלק מהם. משרד החינוך נוהג לשלב נושאים שהופיעו בשנים קודמות, ולעיתים מוסיף הפתעות – שאלות מסוג חדש או מבנה מעט שונה¹.

¹ בנוסף, ייתכנו שאלות פיילוט במבחן עצמו אשר לא ישפיעו על הציון בפועל לטובת קבלת החלטות בעתיד.

רק במקרים חריגים (כגון תקופת קורונה או מלחמה), מפורסם מיקוד לקראת המבחנים. בשגרה, אין מידע מקדים רשמי, ולכן אנו בוחרים להתמקד בהכנה מקיפה, מתוך ניסיון והיכרות מעמיקה עם מבנה המבחנים לאורך השנים.

יש עוד המון מידע שיכול לעניין אתכם כהורים – אבל כדי לשמור על מיקוד ויעילות, נתחיל בשאלה אחת שחוזרת על עצמה פעמים רבות:

האם ההכנה למבחן משפרת את הסיכוי להתקבל לתוכניות?

לא פעם ולא פעמיים שמענו את המשפט "ילד מחונן לא צריך להתכונן לקראת המבחן" ובמקום לענות על כך לפי דעתנו אז ניתן לכם את ההתייחסות הרשמית של משרד החינוך.

משרד החינוך אינו מעודד הכנה ייעודית למבחני האיתור למחוננים, ונציגים באגף המחוננים אף טוענים כי אין בכך צורך. עם זאת, טענה זו לא נבדקה לעומק על ידי המשרד ולא נתמכת בנתונים מחקריים מטעמו.

בדו"ח מחקר של הכנסת משנת 2017² שנערך לבקשת חברת הכנסת יפעת שאשא ביטון, עלו בין היתר הנקודות הבאות:

- ❖ **"קורסי הכנה גורמים לאי-שוויון בין ילדים שיכולים לקבל הכנה (מפני שלהוריהם יכולת כלכלית) ובין ילדים שאינם יכולים לקבל הכנה כזאת"**
- ❖ **"קורסי ההכנה מחטיאים את המטרה – איתור תלמידים שיש בהם יכולת המוגדרת מחוננות באופן טבעי. קורסי ההכנה גורמים לעיוות בתוצאות מבחני האיתור: חלק מהילדים שמתקבלים לתוכניות עקב הכנה, ייתכן שלא היו מתקבלים בלעדיה..."**
- ❖ **"ההשתתפות בקורסים מסוג זה נפוצה יותר בערים מרכזיות וגדולות (כגון הוד השרון ותל אביב) מאשר ביישובי פריפריה"**

כלומר הדוח של מכון המחקר סותר את טענות משרד החינוך³.

כארגון שעוסק בהכנה למבחנים (ואכן לא אובייקטיבי לגמרי 😊) אנחנו מאמינים שבכל תרחיש חדש בחיים מומלצת הכנה – בין אם זו הליכה ראשונה לבית הספר לבד, ובין אם זה מבחן קבלה מאתגר – כדאי לבוא מוכנים.

המוטו שלנו פשוט:

"מפתח חשוב להצלחה הוא ביטחון עצמי, מפתח חשוב לביטחון עצמי הוא הכנה"

² מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "איתור תלמידים מחוננים במערכת החינוך", עמודים 32-33
³ סביר כי אותם נציגים במשרד החינוך טוענים כי אין צורך להתכונן למבחן כדי "לפטור" את עצמם מן הצורך להתמודד באפליה מובנית בין הילדים שמתכוננים לבין אלא שלא מתכוננים.

ולכן כחלק מההכנה אנחנו משתדלים לספק לילד תחושת מסוגלות ויכולת. אנחנו לא מאמינים שההכנה משנה את מנת המשכל של הילד⁴ – אבל היא כן יכולה לעזור לו לבטא אותה בצורה מיטבית בזמן אמת. לכן אנו מתמקדים בשני היבטים מרכזיים:

• היכרות מוקדמת עם תנאי המבחן:

הכניסו את עצמכם לנעלי הילדים, מבחן הקבלה שונה מהמבחנים שהם מכירים, בין היתר ב:

- מבנה המבחן: מבחן עם אפשרויות בחירה לפתרון, סימון תשובות ב-X על דף המבחן או בדף נפרד.
 - סביבה זרה: מבחנים שלא מבוצעים בכיתה (שלב ב'), להתכונן לשאלות שלא תלויות בידע, בוחנים חיצוניים ולא המורים בבית הספר.
 - אתגרים נוספים: לחץ וניהול זמנים, תיעדוף שאלות, שאלות כמעט בלתי פתירות, דילוג על שאלות, ציפיות קבלה לתוכנית.
- כל אלה עלולים ליצור בלבול או תסכול – והיכרות מוקדמת מצמצמת את הסיכוי להחמצות מיותרות.

• התמודדות עם שאלות לא מוכרות:

כאשר ילד נתקל בסוג שאלה חדש לראשונה תחת לחץ – ייתכן שיבזבז זמן יקר רק על להבין מה בכלל רוצים ממנו. חשיפה מוקדמת לשאלות לא מוכרות יוצרת "חיסון קוגניטיבי": הילד מפתח גמישות מחשבתית, מסוגלות וביטחון להתמודד גם עם אתגר לא מוכר וחדש.

כמה מילים עלינו

מאחורי סמארטי עומד חזון רחב ועמוק יותר מהכנה למבחן בודד. אנחנו רואים בעצמנו חלק ממהלך גדול יותר: הקמה של "בית ספר לחיים" מיזם שמטרתו להעניק לילדים כלים אמיתיים ופרקטיים להצלחה בחיים.

החזון שלנו כולל הכשרה וההעצמה של ילדים במגוון תחומים: לימודיים, כלכליים, בריאותיים, חברתיים ורגשיים. כפי שאנו רואים זאת, מערכת החינוך כיום אינה מעניקה לילדים את ההכנה הנדרשת לחיים הבוגרים, ופה בדיוק אנחנו שואפים להשלים את החסר.

תוכנית המחוונים והמצטיינים של משרד החינוך היא צעד חשוב בכיוון הנכון – אבל לדעתנו, היא לא צריכה להיות מנת חלקם של מעטים בלבד. אנחנו מאמינים שכל ילד יולדה בישראל ראויים להזדמנות לפתח את היכולות שלהם, ולהתכונן לעולם המורכב, המשתנה והמרתק של המאה ה-21.

בהצלחה,
אליאב

⁴ בטווח הארוך ישנם טענות כי ניתן לשפר אך בטווח קצר לא.

המלצות וטיפים להורים

אין ספק שמדובר באחת מהתחנות המשמעותיות והמוקדמות ביותר שיכולות להשפיע על כיוון חייו של ילד – נקודת מבחן שעשויה לפתוח בפניו הזדמנויות רבות. זה אולי קצת מלחץ, ואולי גם מרגש מאוד, אך בתוך כל זה חשוב לזכור דבר פשוט:

ילדים הם ילדים והם יתנהגו כמו ילדים!

לכן, הדרך שבה אתם ההורים בוחרים לגשת לתהליך ההכנה, עשויה להשפיע לא פחות מהמבחן עצמו.

חשוב למצוא את דרך המלך שמצד אחד לעזור לילד להתכונן ולתת את המיטב, ומצד שני להימנע מלחץ מיותר שעלול לפגוע בתחושת הביטחון והמסוגלות שלו.

הרשו לנו להציע כמה טיפים שיכולים לעזור לכם ללוות את הילד או הילדה בגישה בריאה ומאוזנת:

• הפחתת הלחץ

התחילו את ההכנה כשמונה שבועות (כחודשיים) לפני מועד הבחינה. הכנה מוקדמת תאפשר קצב נינוח, תקטין את תחושת הדחיפות ותסייע לילדים להגיע רגועים ומוכנים יותר ליום המבחן.

• לעשות את הטוב ביותר

יש לכם הזדמנות להעביר מסר משמעותי לילדים במהלך התקופה הקרובה והוא שהם לא תמיד יצליחו במה שהם רוצים להשיג אבל הם יכולים לתת את הכי טוב שלהם וזה מה שחשוב! – לפי דעתנו שיעור זה לחיים חשוב יותר מתוכנית המבחנים עצמה.

• הילדים שלכם מוכשרים

מבחינת המבחנים בודקים רק חלק מהיכולות שמרכיבות מחוננות. הם אינם מזהים כישורים כמו אינטליגנציה רגשית, מוזיקלית או יצירתיות. לכן, גם אם ילדכם לא יתקבל, אין בכך כדי להעיד דבר על ערכם או כישורם שהבחינה לא נבנתה באופן שתזהה את סוג המבחנות של ילדיכם.

• בשלות נפשית

לא כל ילדים מוכנים רגשית למבחן בכיתה ב'. אם אתם מרגישים שהילד או הילדה עדיין אינם בשלים, אפשר לשקול לגשת למבחן בכיתה ג' – רמת המבחן קצת יותר קשה אך הילדים יהיו יותר בשלים להתמודדות מול האתגר⁵.

⁵ למרות טיפ זה, שימו לב כי ייתכן שהילדים יוכלו לגשת גם בכיתה ב' וגם בכיתה ג' (במקום בכיתה ד') תלוי במדיניות משרד החינוך לאותה תקופה.

• איך מתמודדים עם תוצאות נמוכות

במהלך התרגולים, טבעי שהילדים יתקלו בשאלות קשות ולעיתים גם יתייאשו. עודדו אותם וזכרו שהמבחן הוא ביחס לתוצאות ילדים אחרים (בדיוק כמו הפסיכומטרי) – ולא כל שאלה חייבת להיפתר. העיקר הוא להתאמץ, ללמוד ולשפר.

• הכנה מאוזנת עדיפה על הכנה מוגזמת

אין טעם "להעמיס" הכנות רבות וציפייה לעלייה קיצונית ב-IQ. במקום זאת, התמקדו בהכנה סבירה שמחזקת את הביטחון, את ההיכרות עם סוגי השאלות ואת ההתמודדות עם הפתעות.

• ומה אם הילד לא רוצה?

אם הילד מתנגד בתוקף להתכונן, אין טעם להפעיל לחץ כי בדרך כלל האפקט שלילי. תוכנית המחווננים והמצטיינים היא אומנם תוכנית מרתקת ומעניינת אך גם מאתגרת ודורשת התמדה ורצון של הילד ולכן מיועדת בעיקר לילדים שמביעים עניין, התמדה וסקרנות. נסו להצית עניין – למשל דרך חברים אחרים שמתכוננים, או דרך נושאים שמסקרנים אותו.

ניסינו לתמצת את עיקרי הדברים כאן, אבל אם אתם מעוניינים להמשיך לקבל עדכונים, טיפים וחדשות שוטפות בנושא מבחני המחווננים והמצטיינים – נשמח להזמין אתכם להצטרף [לקבוצת ה-WhatsApp](https://chat.whatsapp.com/FThYvpNBjFkH5epoEOJ7PH) שלנו, פתחו מצלמה וכוונו אותה לQR קוד שלפניכם: <https://chat.whatsapp.com/FThYvpNBjFkH5epoEOJ7PH>

הקבוצה שקטה, ומיועדת להורים שמתעניינים בתהליך ההכנה, בשינויים הצפויים, ובשאלות נפוצות שעולות לאורך הדרך.

הטבה בלעדית למקבלי החוברת

בהוקרת תודה על כך שבחרתם בנו, אנחנו שמחים להעניק **20% הנחה** על השירותים שלנו במערכת הלמידה של סמארטי – לתרגול מתקדם לקראת מבחני הקבלה.

למימוש ההנחה, הזינו את קוד הקופון, במערכת הלמידה:

הגיע הזמן להתחיל לתרגל!

אימוץ הגישה הנכונה, לצד תרגול חכם וממוקד, יכולים לעשות את כל ההבדל. השתמשו בטיפים ששיתפנו כאן כדי להפוך את ההכנה לחוויה חיובית ומשמעותית – עבורכם ועבור ילדיכם.

בהצלחה רבה!

צוות סמארטי

טיפ 1

שלום ילדים יקרים!

בכל פעם שתפגשו סימן כזה – – תדעו שזה טיפ חכם שיעזור לכם להתכונן למבחן ולצבר יותר נקודות!

טיפ 1 – אם לא יודעים... מנחשים!

אם לא יודעים מה התשובה – כדאי לנחש!

בכל שאלה יש 4 אפשרויות. תמיד יש רק תשובה אחת נכונה. אם לא תסמנו כלום – לא תקבלו נקודות.

אבל! אם תנחשו את התשובה – יש סיכוי שתפגעו בנכון ותקבלו נקודות!

אז תמיד תמיד – כתבו תשובה, גם אם אתם לא בטוחים!

נסו תרגיל:

איזו מן המדינות הבאות אינה חברה קבועה במועצת הבטחון של האו"ם?

1. סין
2. גרמניה
3. רוסיה
4. בריטניה

תרשמו את הנחוש שלכם כאן:

אחר כך, תבקשו מאמא או אבא לחפש את התשובה הנכונה באינטרנט – הצלחתם לנחש נכון?

טיפ לסוף:

לפני שאתם מסיימים פרק – תבדקו שלכל השאלות יש תשובה מסמנת. לא משאירים שאלה ריקה!

פרק מילולי

מילולי 1 – מה הקשר בין המילים?

שלום תלמידים,

לפניכם הוראות כלליות:

- משך זמן תרגול – 12 דקות.
- בכל השאלות עליכם לבחור את התשובה הנכונה מבין 4 אפשרויות.
- עליכם לסמן X במשבצת שליד התשובה שבחרתם בעיפרון בלבד.
- חשוב להקפיד לרשום את ה-X בצורה ברורה.
- אם תרצו לשנות את התשובה שבחרתם, תוכלו למחוק בעזרת מחק את ה-X שכתבתם ואז לכתוב X ליד התשובה הנכונה.
- אם תרצו לכתוב חישובים או שלבים בפתרון, תוכלו לעשות זאת על גבי דפי המבחן. אפשר לכתוב בכל מקום על הדף, מלבד בחלק הימני שלו, כי שם כותבים רק את סימון התשובות.

בהצלחה